

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Conciliorvm Omnium Generalium Et Provincialium Collectio Regia

Ab anno MCXVIII. ad annum MCLXXIX.

Parisiis, 1644

Concilii Lateranensis Generalis, Sub Alexandro III. summo pontifice,
Decreta.

urn:nbn:de:hbz:466:1-15588

trum provideatur, & firmetur a multis. Quod si particulariter fieret, non facile posset plenum robur habere. Quocirca per apostolica vobis scripta mandamus, qualiter huic nostræ dispositioni plenis desideriis cooperari curetis, & prima dominica aduenientis quadragesimæ ad urbem Romam, ducente Domino, veniatis, & cooperante sancti Spiritus gratia, tum in corrigendis enormitatibus, tum in statuendis quæ Deo grata fuerint, communi studio quod fuerit agendum agatur, & in vno humero subleuemus arcam Domini, atque vno ore honorificemus Deum & Patrem Domini nostri Iesu Christi. Datum Tusculi vndecimo Kalendas Octobris.

CONCILII LATERANENSIS
GENERALIS,

Sub Alexandro III. summo pontifice,

DECRETA.

TITVLI CAPITVLORVM.

I. De electione summi pontificis.	XIII. & XIV. Ne aliquis multas habeat ecclesias.
II. De abolendis ordinationibus ab antipapis introductis.	XV. De testamentis clericorum.
III. Quales debeant esse qui eligendi sunt ad regimen ecclesie.	XVI. De ordinatione ecclesiarum.
IV. Qualiter prelati debeant cum subiectis hospitare.	XVII. De presentatione clericorum.
V. Ne aliquis ordinetur sine certo titulo.	XVIII. Vt prelati provideant magistris scholarum necessaria.
VI. Qualiter prelati debeant proferre sententiam in subiectos.	XIX. Ne laici imponant ecclesie onera.
VII. Ne noui census imponantur ecclesie.	XX. Ne torneamenta fiant.
VIII. Ne ecclesiastica beneficia alicui promittantur antequam vacent.	XXI. De treuguis seruandis.
IX. De ecclesia interdicta, & interdictorum sepultura.	XXII. De pace seruanda.
X. Ne monachus vel alius religiosus recipiatur sub precio.	XXIII. Leprosi sibi metipsis priuatam habeant ecclesiam & cimiterium.
XI. Ne clerici in sacris ordinibus constituti focarias habeant.	XXIV. Prohibentur Christiani ne seruiant Saracenis.
XII. Ne clerici presumant saculares procuraciones suscipere.	XXV. Ne manifestus usurarius recipiatur ad communionem altaris.
	XXVI. Ne Christiani habitent cum Iudæis vel Saracenis.
	XXVII. De hereticis.

ANNO
CHRISTI
1179.

Anno ab incarnatione Domini * M C L X X X. præfidente Romanæ ecclesiæ papa Alexandro III. anno pontificatus eius vigesimo, mense Martio, indictione duodecima, die mensis secundo, præfidente eodem summo pontifice, sancta Synodus in basilica, quæ appellatur Constantiniana, * 280. episcoporum celebrata est.

*MCLXXIX.

* 300.

C A P I T V L A.

I.

LICET de euitanda discordia in electione summi pontificis manifesta satis a nostris prædecessoribus constituta manauerint; tamen, quia sæpe post illa per improbæ ambitionis audaciam, grauem passa est ecclesia scissuram: nos etiam ad malum hoc euitandum, de consilio fratrum nostrorum, & sacri approbatione Concilii, aliquid decreuimus adiungendum. Statuimus igitur, vt si forte inimico homine superfeminante zizaniam, inter cardinales de substituendo pontifice non potuerit concordia plena esse, & duabus partibus concordantibus tertia pars noluerit concordare, aut sibi alium præsumpserit * ordinare: ille * Romanus pontifex habeatur, qui a duabus partibus fuerit electus, & receptus. Si quis autem de tertiæ partis nominatione confusus, quia * rem non potest, sibi nomen episcopi vsurpauerit: tam ipse, quam qui eum receperint, excommunicationi subiaceant, & totius sacri ordinis priuatione mulctentur, ita vt viatici eis etiam, nisi tantum in vltimis, communitio denegetur: & nisi resipuerint, cum Dathan & Abiron, quos terra viuos absorbuit, accipiant portionem. Præterea si a paucioribus ali-

* nominare vel ordinare.
* ille absque vlla exceptione ab vniuersa ecclesia Romanus pontifex habeatur.
* de ratione esse non potest.

quis, quam a duabus partibus fuerit electus ad apostolatus officium, nisi maior concordia intercesserit, nullatenus assumatur, & prædictæ poenæ subiaceat, si humiliter noluerit abstinere. Ex hoc tamen nullum canonicis constitutionibus & aliis* ecclesiasticis, præiudicium generetur, in quibus maioris & senioris partis debet sententia præualere: quia quod in eis dubium venerit, superioris poterit iudicio diffiniri. In Romana vero ecclesia aliquid speciale constituitur, quia non potest recursus ad superiorem haberi.

II.

Canone ultimo Concilii Lateranensis sub Innocentio II.

Quod a prædecessore nostro felicitis memoriæ Innocentio factum est, innouantes, ordinationes ab Octauiano & Guidone hæresiarchis, necnon & Ioanne Strumensi, qui eos secutus est, factas, & ab ordinatis ab eis, irritas esse censemus: adiiicientes etiam, vt si qui dignitates ecclesiasticas, seu beneficia per prædictos schismaticos receperunt, careant impetratis. Alienationes quoque, seu inuisiones, quæ per eosdem schismaticos, siue per laicos factæ sunt de rebus ecclesiasticis, omni careant firmitate, & ad ecclesiam sine omni eius onere reuertantur. Si quis autem contraire præsumperit, excommunicationi se nouerit subiacere. Illos autem qui sponte iuramentum de tenendo schismate præstiterint, a sacris ordinibus & dignitatibus decreuimus manere suspensos.

III.

* Cum in sacris ordinibus, & ministeriis ecclesiasticis, & ætatis maturitas, & morum grauitas, & scientia

ANNO
CHRISTI
1179.* de qui-
busdam

scientia literarum sit inquirenda: multo fortius hæc in episcopo oportet inquiri, qui ad curam positus aliorum, in seipso debet ostendere, qualiter alios in domo Domini oporteat conuersari. Eapropter, ne * quod a quibusdam ex necessitate temporis factum est, in exemplum trahatur a posteris, præsentis decreto statuimus, vt nullus in episcopum eligatur, nisi qui iam trigessimum ætatis annum egerit, & de legitimo sit matrimonio natus, qui etiam vita & scientia commendabilis demonstratur. Cum autem electus fuerit, & confirmationem electionis acceperit, & ecclesiasticorum bonorum administrationem habuerit, decurso tempore, de consecrandis episcopis a Canonibus definito, is, ad quem spectant beneficia, quæ habuerat, disponendi de illis liberam habeat facultatem. Inferiora etiam ministeria, vtputa decanatus, archidiaconatus, & alia, quæ animarum curam habent annexam, nullus omnino suscipiat: Sed nec parochialium ecclesiarum regimen, nisi qui iam vigesimumquintum ætatis annum attigerit, & qui scientia, & moribus existat commendandus. Cum autem assumptus fuerit, si archidiaconus in diaconum, & decani, & reliqui admoniti, non fuerint præfixo a Canonibus tempore in presbyteros ordinati, & ab illo remoueantur officio, & alii conferatur, qui & velit, & possit conuenienter illud implere. Nec profit illis appellationis diffugium, si forte in transgressione constitutionis istius per appellationem voluerint se tueri. Hoc sane non solum de promouendis, sed de his etiam, qui iam promoti sunt, si Canones non

obsistant, præcipimus obseruandum. Clerici sane si contra formam istam quemquam elegerint, & eligendi potestate tunc priuatos, & ab ecclesiasticis beneficiis triennio se nouerint suspensos. Dignum est enim, vt quos timor Dei a malo non reuocat, ecclesiasticæ saltem coerceat seueritas disciplinæ. Episcopus autem * si cui fecerit, aut fieri consenserit contra hoc, in conferendis prædictis potestatem suam amittat, & per capitulum, aut per metropolitanum, si capitulum concordare nequiuerit, ordinetur.

IV.

1. Thess. 2.
2. Thess. 3.

Cum Apostolus se & suos propriis manibus decreuerit * exhibendos, vt locum prædicandi auferret pseudoapostolis, & illis, quibus prædicabat, non existeret onerosus: graue nimis, & emendatione fore dignum dignoscitur, quod quidam fratrum, & coepiscoporum nostrorum ita graues in procurationibus suis subditis existunt, vt pro huiusmodi causa interdum ornamenta ecclesiastica subditi compellantur exponere, & longi temporis victum breuis hora consumat. Quocirca statui-
mus, quod archiepiscopi parochias visitantes, pro diuersitate prouinciarum, & facultatibus ecclesiarum, quadraginta, vel quinquaginta euectionis numerum non excedant: cardinales vero, viginti quinque non excedant: episcopi, viginti, vel triginta nequaquam excedant: archidiaconi, quinque aut septem: decani constituti sub ipsis, duobus equis existant contenti. Nec cum canibus venatoriis, & aibus proficiscantur, sed ita proce-

ANNO
CHRISTI
1179.

dant, vt non quæ sunt sua, sed quæ Iesu Christi, quærere videantur, nec sumptuosas epulas quærant, sed cum gratiarum actione recipiant quod honeste, & competenter fuerit illis ministratum. Prohibemus etiam, ne subditos suos talliis, & exactiõibus episcopi grauare præsumant. Sustinemus autem pro multis necessitatibus, quæ aliquoties superueniunt, vt si manifesta, & rationabilis causa extiterit, cum caritate moderatum ab eis valeant auxilium postulare. Cum enim dicat Apostolus; *Non debent parentibus filii thesaurizare, sed parentes filiis:* multum longe a paterna pietate videtur, si præpositi suis subditis graues existant, quos in cunctis necessitatibus pastoris more fouere debent. Archidiaconi vero, siue decani nullas exactiões, vel tallias in presbyteros, seu clericos exercere præsumant. Sane quod de prædicto numero euectiõnis secundum tolerantiam dictum est, in illis locis poterit obseruari, in quibus ampliores sunt redditus & ecclesiæ facultates. In pauperioribus autem locis tantam volumus teneri mensuram, vt ex accessu maiorum, * minores non debeant grauiori: ne sub tali indulgentia illi, qui paucioribus equis vti solebant, hætenus plurimam sibi credant potestatem indultam.

* minores
res merito
non
doleant
se grauiori:

V.

Episcopus, si aliquem sine certo titulo, de quo necessaria vitæ percipiat, in diaconum, vel presbyterum ordinauerit, tamdiu necessaria ei subministret, donec in aliqua ei ecclesia conuenientia stipendia militiæ clericalis assignet: nisi forte talis qui

Concil. Tom. 27.

Kkk ij

ordinatur, extiterit, qui de sua, vel paterna hereditate subsidium vitæ possit habere.

VI.

Reprehensibilis valde consuetudo in quibusdam partibus inoleuit, vt fratres & coepiscopi nostri, seu etiam archidiaconi, quos appellaturos in causis suis existimant, nulla penitus admonitione præmissa, suspensionis, vel excommunicationis in eos ferant sententiam. Alii etiam dum superioris sententiam, & disciplinam canonicam reformidant, sine vilo grauamine appellationem obiciunt, & ad defensionem iniquitatis vsurpant, quod ad subsidium innocentium dignoscitur institutum. Quocirca, ne vel prælati valeant sine causa grauare subiectos, vel subditi pro sua voluntate sub appellationis obtentu correctionem valeant eludere prælatorum: præsentis decreto statuimus, vt nec prælati, nisi canonica commonitione præmissa, suspensionis, vel excommunicationis sententiam proferant in subiectos; nisi forte talis sit culpa, quæ ipso genere suo * excommunicationis pœnam inducat: nec subiecti contra disciplinam ecclesiasticam ante ingressum causæ in vocem appellationis prorumpant. Si vero quisquam pro sua necessitate crediderit appellandum, competens ei ad prosequendam appellationem terminus præfigatur. Infra quem, si forte prosequi neglexerit, libere tunc episcopus sua auctoritate vtatur. Si autem in quocumque negotio aliquis appellauerit, & eo, qui appellatus fuerit, veniente, qui appellauerit, venire neglexerit, si proprium quid habuit, compe-

ANNO
CAROLI
1179ANNO
CAROLI
1179ANNO
CAROLI
1179ANNO
CAROLI
1179ANNO
CAROLI
1179ANNO
CAROLI
1179ANNO
CAROLI
1179ANNO
CAROLI
1179ANNO
CAROLI
1179ANNO
CAROLI
1179ANNO
CAROLI
1179ANNO
CAROLI
1179ANNO
CAROLI
1179ANNO
CAROLI
1179ANNO
CAROLI
1179ANNO
CAROLI
1179

ANNO CHRISTI 1179.
 tentem ei recompensationem faciat expensarum: vt hoc saltem timore perterritus, in grauamen alterius non facile quis appellet. Præcipue vero * in locis religiosis hoc volumus obseruari, ne monachi, siue quicumque religiosi, cum pro aliquo excessu fuerint corrigendi, contra regularem prælati sui, & capituli disciplinam appellare præsumant, sed humiliter ac deuote suscipiant, quod pro salute * sua utiliter eius fuerit iniunctum.

* in religiosis hoc, &c.

* sua sciat is iniunctum

VII.

Cum in ecclesiæ corpore omnia debeant ex caritate tractari, & quod gratis receptum est, gratis impendi; horribile nimis est, quod in quibusdam ecclesiis locum venalitas perhibetur habere, ita vt pro episcopis vel abbatibus, seu quibuscumque personis ecclesiasticis ponendis in sede, seu introducendis presbyteris in ecclesiam, nec non pro sepulturis & exequiis mortuorum, & benedictionibus nubentium, seu aliis sacramentis aliquid exigatur: & ille qui indiget, non possit ista percipere, nisi manum implere curauerit largitoris. Putant plures ex hoc sibi licere, quia legem mortis de longa inualuisse consuetudine arbitrantur, non satis, quia cupiditate cæcati sunt, attendentes, quod tanto grauiora sunt crimina, quanto diutius animam infelicem tenuerint alligatam. Ne igitur hoc de cetero fiat, & vel pro personis ecclesiasticis deducendis ad sedem, vel sacerdotibus instituendis, aut mortuis sepeliendis, seu etiam nubentibus beneducendis, seu etiam aliis sacramentis aliquid exigatur, districtius inhibemus. Si quis autem contra hoc

4. Reg. 5.

venire præsumperit, portionem cum Giezi se no-
uerit habiturum: cuius factum turpis muneris ex-
actione imitatur. Prohibemus insuper, ne noui
census ab episcopis vel abbatibus, aliisque prælatis
imponantur ecclesiis, nec veteres augeantur nec
partem reddituum suis vsibus appropriare præsu-
mant: sed libertates, quas sibi maiores deside-
rant conseruari, minoribus quoque suis bona vo-
luntate conseruent. Si quis autem aliter egerit, irri-
tum quod fecerit habeatur.

VIII.

Nulla ecclesiastica ministeria, seu etiam benefi-
cia, vel ecclesiæ, alicui tribuantur seu promittan-
tur antequam vacent: ne desiderare quis mortem
proximi videatur, in cuius locum & beneficium se
crediderit successurum. Cum enim id etiam in ipsis
Gentilium legibus inueniatur prohibitum, turpe ni-
mis est & diuini plenum animaduersione iudicii, si
locum in Dei ecclesia futuræ successionis expecta-
tio habeat, quam etiam damnare ipsi Gentiles ho-
mines curauerunt. Cum vero præbendas ecclesia-
sticas, seu quælibet officia in aliqua ecclesia vacare
contigerit, vel etiam si modo vacant, non diu ma-
neant in suspenso, sed infra sex menses personis
quæ digne administrare valeant conferantur. Si
autem episcopus vbi ad eum spectauerit, conferre
distulerit, per capitulum ordinetur. Quod si ad ca-
pitulum electio pertinuerit, & infra prædictum
terminum hoc non fecerit, episcopus hoc secun-
dum Deum cum virorum religiosorum consilio
exequatur. Aut si omnes forte neglexerint, metro-

ANNO CHRISTI 1179.
 politanus de ipsis secundum Deum absque illorum contradictione disponat.

IX.

Cum & plantare sacram religionem, & plantatam fouere modis omnibus debeamus: nunquam hoc melius exequemur, quam si nutrire quæ recta sunt, & corrigere quæ profectum veritatis impediunt, commissa nobis auctoritate curemus. Fratrum autem & coepiscoporum nostrorum vehementi conuestione comperimus, quod fratres Templi & Hospitalis, alii quoque religiosæ professionis, indulta sibi ab apostolica sede excedentes priuilegia, contra episcopalem auctoritatem multa præsumunt, quæ & scandalum generant in populo Dei, & graue pariunt periculum animarum. Proponunt enim, quod ecclesias recipiant de manibus laicorum, excommunicatos & interdictos ad ecclesiastica sacramenta & sepulturam admittant, in ecclesiis suis præter eorum conscientiam & instituant & amoueant sacerdotes, & fratribus eorum ad eleemosynas quærendas euntibus, cum indultum sit eis, vt in aduentu eorum semel in anno ecclesiæ aperiantur, atque in eis diuina celebrentur officia, plures ex eis de vna siue diuersis domibus ad locum interdictum sæpius accedentes, indulgentia priuilegiorum in celebrandis officiis abutuntur, & tunc mortuos apud prædictas ecclesias sepelire præsumunt. Occasione quoque fraternitatum, quas in pluribus locis faciunt, robur episcopalis auctoritatis eneruant, dum contra eorum sententiam sub aliquorum priuilegiorum obtentu munire cun-

ctos intendunt, qui ad eorum fraternitatem volunt accedere, & se conferre. In his, quia non tam de maiorum conscientia, vel consilio, quam de minorum indiscretione quorundam exceditur: & remouenda ea, in quibus excedunt, & quæ dubietatem faciunt, declaranda decreuimus. Ecclesias sane & decimas de manu laicorum sine consensu episcoporum, tam illos, quam quoscumque alios religiosos recipere prohibemus, dimissis etiam quas contra tenorem istum * moderno tempore ^{aliquo} receperunt, excommunicatos & nominatim interdictos, tam ab illis, quam ab omnibus aliis, iuxta episcoporum sententiam, statuimus euitandos. In ecclesiis suis, quæ ad eos pleno iure non pertinent, instituendos presbyteros episcopis præsentent, vt eis quidem de plebis cura respondeant, ipsis vero pro rebus temporalibus rationem exhibeant competentem: institutos autem, episcopis inconsultis, non audeant remouere. Si vero Templarii sue Hospitalarii * ad ecclesiasticum interdictum ^{* ad ecclesiam interdictam} uenerint, non nisi semel in anno ad ecclesiasticum admittantur officium, nec tunc ibi corpora sepe- ^{* interdictorum} liant * defunctorum. De * fraternitatibus hoc ^{* constitutis} statuimus, vt si non se prædictis fratribus ^{* destrinere omnino remanendum} reddiderint, sed in suis proprietatibus * duxerint remanendum, propter hoc ab episcoporum sententia nullatenus eximantur: sed potestatem suam in eos, sicut in alios parochianos suos exercent, cum pro suis excessibus fuerint corrigendi. Quod autem de prædictis fratribus dictum est, de aliis quoque religiosis, qui præsumptione sua ^{cipi-}

ANNO
CHRISTI
1179.

episcoporum iura præripiunt, & contra canonicas eorum sententias & tenorem priuilegiorum nostrorum venire præsumunt, præcipimus obseruari. Si autem contra hoc institutum venerint, & ecclesiæ in quibus ista præsumpserint, subiaceant interdicto, & quod egerint, irritum habeatur.

X.

Monachi non precio recipiantur in monasterio, non peculium permittantur habere, non singuli per villas & opida, seu ad quascumque parochiales ponantur ecclesias: sed in maiori conuentu, aut cum aliquibus fratribus maneant: nec soli inter sæculares homines spiritualium hostium conflictionem expectent, Salomone dicente: *Væ soli, quia si ce-*

* nisi est
qui suble-
uet iuro.

ciderit non habet subleuantem. Si quis autem exactus, pro sua receptione aliquid dederit, ad sacros ordines non ascendat. * Is autem qui acce-

* Is vero
qui cum
recepit
suspensionem

perit, officii sui * priuatione mulctetur. Si vero peculium habuerit, nisi ei ab abbate pro iniuncta fuerit administratione permissum, a communione remoueatur altaris: & qui in extremis cum peculio inuentus fuerit, nec oblatio pro eo fiat, nec inter fratres recipiat sepulturam. Quod etiam de * di-

* vniuersis

uersis religiosis præcipimus obseruari. Abbas etiam qui ista diligenter non curauerit, officii sui iacturam se nouerit incursum. Prioratus quoque siue obedientiæ, precii datione nulli tradantur.

* per electionem capitulum suorum canonice fuerint instituti, nisi &c.

Alioqui & dantes & accipientes a ministerio fiant ecclesiastico alieni. Priores vero cum in conuen-

Concil. Tom. 27.

LII

licet si fuerint dilapidatores, nec continenter vi-
xerint, aut aliquid tale egerint, pro quo amo-
uendi merito videantur: aut si etiam pro necessi-
tate maioris officii, de * consilio fratrum fuerint
transferendi.

XI.

Clerici in sacris ordinibus constituti, qui mu-
lierculas suas in domibus suis incontinentiæ nota
tenuerint, aut abiiciant eas, & continenter viuant,
aut ab officio & beneficio ecclesiastico fiant alieni.
Quicumque incontinentia illa quæ contra natu-
ram est, propter quam venit ira Dei in filios diffi-
dentiæ, & quinque ciuitates igne consumpsit, de-
prehensi fuerint laborare, si clerici fuerint, eiician-
tur a clero, vel ad pœnitentiam agendam in mo-
nasteriis detrudantur: si laici, excommunicationi
subdantur, & a cœtu fidelium fiant prorsus ali-
eni. Monasteria præterea sanctimonialium si quis-
quam clericus sine manifesta, & necessaria causa
frequentare præsumperit, per episcopum arcea-
tur: & si non destiterit, a beneficio ecclesiastico
reddatur immunis.

XII.

Clerici in subdiaconatu & supra, & in mino-
ribus quoque ordinibus, si stipendiis ecclesiasticis
sustententur, coram iudice sæculari * aduocati in
* negotiis fieri non præsumant, nisi propriam, vel
ecclesiæ suæ causam fuerint profecuti, aut pro mise-
rabilibus forte personis, quæ proprias causas ad-
ministrare non possunt. Sed nec procuraciones
villarum, aut iurisdictiones etiam sæculares sub

ANNO
CHRISTI
1179.
EXERCITIO

aliquibus principibus, vel sæcularibus viris, vt iustitiani eorum fiant, clericorum quisquam * assumere præsumat. Si quis aduersus hoc tentauerit, (quoniam contra doctrinam Apostoli est dicentis: *Nemo militans Deo, implicat se negotiis sæcularibus,*) ^{1. Tim. 2.} & sæculariter agit; ab ecclesiastico fiat ministerio alienus, pro eo quod officio clericali neglecto, fluctibus sæculi, vt potentibus sæculi placeat, se immergit. Distriktius autem decreuimus puniendum, si religiosorum quisquam aliquid prædictorum audeat attentare.

XIII.

Quia nonnulli modum auaritiæ non ponentes, dignitates diuersas ecclesiasticas, & plures ecclesias parochiales contra sacrorum Canonum instituta nituntur acquirere, ita vt cum vnum officium vix implere sufficiant, stipendia sibi vendicent plurimorum; ne id de cetero fiat, distriktius inhiemus. Cum igitur ecclesia, vel ecclesiasticum ministerium committi debuerit, talis ad hoc persona quærat, quæ residere in loco, & curam eius per seipsum valeat exercere: quod si aliter fuerit actum, & qui receperit, quod contra sanctos Canones accepit, amittat: & qui dederit, largiendi potestate priuetur.

XIV.

Quia in tantum iam quorundam processit ambitio, vt non duas, vel tres, sed sex aut plures ecclesias perhibeantur habere, nec duabus debitam possint prouisionem impendere: per fratres, & coepiscopos nostros carissimos emendari præcipimus, & de

multitudine præbendarum Canonibus inimica, quæ dissolutionis materiam & vagationis inducit, & certum continet periculum animarum: eorum, qui ecclesiis digne valeant deferuire, volumus ecclesiasticis beneficiis indigentiam subleuari. Præterea, quia in tantum quorundam laicorum processit audacia, vt episcoporum auctoritate neglecta, clericos instituunt in ecclesiis, & remoueant etiam cum voluerint; possessiones quoque, atque alia bona ecclesiastica, pro sua plerumque voluntate distribuunt, & tam ecclesias ipsas quam earum homines, talliis, & exactionibus præsumant grauari: eos qui amodo ista commiserint, anathemate decernimus feriendos; presbyter autem siue clericus, qui ecclesiam per laicos sine proprii episcopi auctoritate receperit tenendam, communionem priuetur: & si perstiterit, a ministerio ecclesiastico & ordine deponatur. Sane quia laici quidam ecclesiasticas personas & ipsos etiam episcopos suo iudicio stare compellunt, eos qui de cetero id præsumperint, a communionem fidelium decernimus segregandos. Prohibemus etiam ne laici decimas cum animarum suarum periculo detinentes, in alios laicos possint aliquo modo transferre. Si quis vero receperit, & ecclesiæ non * tradiderit, Christiana sepultura priuetur.

XV.

Cum in officiis caritatis illis primo teneamur obnoxii, a quibus nos beneficium cognoscimus accepisse; e contrario ecclesiastici quidam clerici, cum ab ecclesiis suis multa bona perceperint, bona

ANNO
CARISTI
1179* redib-
ditis.

ANNO
CHRISTI
1179

per ecclesias acquisita, in alios vsus præsumant transferre. Hoc igitur quia & antiquis Canonibus constat inhibitum, nos etiam nihilo minus inhibemus. Indemnitati itaque ecclesiarum providere volentes, siue intestati decesserint, siue aliis conferre voluerint, penes ecclesias eadem bona præcipimus remanere. Præterea quoniam quidam in quibusdam partibus sub precio statuuntur, qui decani vocantur, & pro certa pecuniæ quantitate episcopalem iurisdictionem exercent, præsentis decreto statuimus, vt qui de cetero id præsumpserit, officio suo priuetur, & episcopus conferendi hoc officium potestatem amittat.

XVI.

Cum in cunctis ecclesiis, quod pluribus, & senioribus fratribus visum fuerit, incunctanter debeat obseruari: graue nimis, & reprehensione est dignum, quod * quarumdam ecclesiarum pauci quandoque non tam de ratione, quam de propria voluntate ordinationem * multoties impediunt, & ordinationem ecclesiasticam procedere non permittunt. Quocirca præsentis decreto statuimus, vt nisi a paucioribus & inferioribus aliquid * rationale fuerit ostensum, appellatione remota, semper præualeat, & suum consequatur effectum, quod a maiori, & * seniori parte * capituli fuerit constitutum. Nec nostram constitutionem impediat, si forte aliquis ad conseruandam ecclesiæ suæ consuetudinem iuramento se dicat adstrictum: non enim dicenda sunt iuramenta, sed potius periuria, quæ contra vtilitatem ecclesiasticam, & sanctorum pa-

* per
quasdam
ecclesias

* multo-
rum

*rationa-
biliter
obiectū
fuerit &
ostensum
appella-
tione re-
mota,
* seniori
* Conci-
lii

trum veniunt instituta. Si autem huiusmodi consuetudines, * quæ ratione iuuantur, & sacris congruunt institutis, * irritare præsumperit, donec congruam egerit pœnitentiam, a dominici corporis perceptione fiat alienus.

XVII.

Quoniam in quibusdam locis ecclesiarum fundatores, aut heredes eorum potestate in qua eos ecclesia hucusque sustinuit, abutuntur: & cum in ecclesia Dei vnus debeat esse qui præsit, ipsi plures sine respectu subiectionis eligere moluntur: & cum vna ecclesia vnus debeat esse rectoris, pro sua defensione plurimos repræsentant. Quocirca præfenti decreto statuimus, vt si forte in plures partes fundatorum se vota * diffuderint, ille præficiatur ^{dioc.} ecclesiæ, qui maioribus iuuatur meritis, & plurimorum eligitur & probatur assensu. Si autem hoc sine scandalo fieri nequiverit, ordinet antistes ecclesiam, sicut melius secundum Deum viderit ordinandam. Idipsum etiam faciat, si de iure patronatus quæstio emerferit inter aliquos, & cui competat, infra * tres menses non fuerit definitum.

XVIII.

Quoniam ecclesia Dei & in iis quæ spectant ad subsidium corporis, & in iis quæ ad profectum veniunt animarum, indigentibus sicut pia mater providere tenetur: ne pauperibus, qui parentum opibus iuuari non possunt, legendi, & proficiendi oportunitas subtrahatur, per vnâquamque ecclesiam cathedralem magistro, qui clericos eiusdem ecclesiæ, & scholares pauperes gratis doceat, com-

ANNO
CHRISTI
1179.

petens aliquod beneficium assignetur, quo docentis necessitas subleuetur, & discipulis via pateat ad doctrinam. In aliis quoque restituatur ecclesiis siue monasteriis, si retroactis temporibus aliquid in eis ad hoc fuerit deputatum. Pro licentia vero docendi nullus precium exigat, vel sub obtentu alicuius consuetudinis, ab iis qui docent, aliquid quærat: nec docere quempiam, petita licentia, qui sit idoneus, interdicat. Qui vero contra hoc venire præsumpserit, a beneficio ecclesiastico fiat alienus. Dignum quidem esse videtur, vt in ecclesia Dei fructum laboris sui non habeat, qui cupiditate animi vendit licentiam docendi * ecclesiarum profectum nititur impedire.

XIX.

Non minus pro peccato eorum qui faciunt, quam pro illorum detrimento, qui sustinent, graue nimis esse dignoscitur, quod in diuersis partibus mundi rectores, & consules ciuitatum, nec non & alii qui potestatem habere videntur, tot ecclesiis frequenter onera imponunt, & ita grauibus eas crebrisque exactionibus premunt, vt deterioris conditionis factum sub eis sacerdotium videatur, quam sub Pharaone fuerit, qui diuinæ legis notitiam non habebat. Ille quidem, omnibus aliis seruituti subiectis, sacerdotes suos, & eorum possessiones in pristina libertate dimisit, & de publico eis alimoniam ministravit. Isti vero vniuersa fere onera sua imponunt ecclesiis, & tot angariis eas affligunt, vt illud eis, quod Ieremias deplorat, competere videatur: *Princeps prouinciarum facta est sub* Thron. 1.

tributo. Siue quidam fossata, siue expeditiones, siue quælibet alia sibi arbitrentur agenda, de bonis ecclesiarum, clericorum, & pauperum Christi vsibus deputatis cuncta volunt fere * compilari. Iurisdictionem etiam & auctoritatem episcoporum, & aliorum prælatorum ita euacuant, vt nihil potestatis eis in suis videatur hominibus remansisse. Super quo dolendum est pro ecclesiis: dolendum etiam nihilo minus & pro ipsis, qui timorem Dei & ecclesiastici ordinis reuerentiam videntur penitus abieciſſe. Quocirca sub anathematis diſtinctione ſeuerius prohibemus, ne de cetero talia præſumant attentare, niſi episcopus & clerus tantam neceſſitatem, vel vtilitatem aſpexerint, * vt abſque vlla coactione, ad releuandas communes * neceſſitates, vbi laicorum non ſuppent facultates, ſubſidia per eccleſias exiſtiment conferenda. Si autem conſules, aut alii de cetero id præſumpſerint, & comoniti deſiſtere forte noluerint, tam ipſi, quam eorum fautores excommunicationi ſe nouerint ſubiacere: nec communioni fidelium reddantur, niſi ſatiſfactionem fecerint competentem.

X X.

Concilium
Lateranen-
ſe ſub Inno-
centio II.
Canon. 14.

Felicis memoriae papæ Innocentii, & Eugenii prædeceſſorum noſtrorum veſtigijs inhærentes, deteſtabiles illas nundinas vel ferias, quas vulgo torneamenta vocant, in quibus milites ex condicto venire ſolent, & ad oſtentionem virium ſuarum & audaciæ temere congregiuntur, vnde mortes hominum & animarum pericula ſæpe proueniunt, fieri prohibemus. Quod ſi quis eorum ibidem mortuus

fue-

ANNO CHRISTI 1179.
 fuerit, quamuis ei poscenti venia non negetur, ecclesiastica tamen careat sepultura.

XXI.

Treguas a quarta feria post occasum solis vsque ad secundam feriam in ortum solis, & ab aduentu Domini vsque ad octauas epiphaniæ, & a septuagesima vsque ad octauas paschæ, ab omnibus inuiolabiliter obseruari præcipimus. Si quis autem treguam frangere tentauerit, post tertiam commotionem, si non satisfecerit, episcopus suus sententiam excommunicationis dictet in eum, & scriptam vicinis episcopis annuntiet, quorum nullus excommunicatum in communionem suscipiat: imo scriptam susceptam sententiam quisque confirmet. Si quis autem hoc violare præsumpserit, ordinis sui periculo subiaceat. Et quoniam funiculus Eccles. 4. triplex non facile rumpitur, præcipimus, vt episcopi solum Dei, & salutis populi habentes respectum, omni tepiditate seposita, ad pacem firmiter tenendam mutuam sibi consilium & auxilium præstent; neque hoc alicuius amore, vel odio prætermittant. Quod si quis in opere Dei tepidus fuerit inuentus, damnum dignitatis suæ incurrat.

XXII.

Innouamus vt presbyteri, monachi, clerici, conuersi, peregrini, mercatores, rustici, euntes & redeuntes, & in agri cultura existentes, & animalia quæ semina portant ad agrum, congrua securitate lætentur. Nec quisquam alicui nouas pedagiorum exactiones sine auctoritate regum & principum consensu statuere, aut statutas de nouo tene-

Concil. Tom. 27.

Mmm

* f. scilicet

* cupiditate, alias tepiditate

* hoc opere

* quibus stant, & seminant
 * alicubi
 * auctoritate & consensu regum & principum statuere,

re, aut veteres augmentare aliquo modo temere præsumat. Si quis autem contra hoc venire præsumpserit, & commonitus non destiterit; donec satisfaciat, communione careat Christiana.

XXIII.

Cum dicat Apostolus, abundantio rem honorem membris infirmioribus deferendum, ecclesiastici quidam quæ sua sunt, non quæ Iesu Christi, quærentes, leprosis, qui cum sanis habitare non possunt, & ad ecclesiam cum aliis conuenire, ecclesias & cœmeteria non permittunt habere, nec proprii iuuari ministerio sacerdotis. Quod quia procul a pietate Christiana esse dinoscitur, de benignitate apostolica constituimus, vt vbicumque tot simul sub communi vita fuerint congregati, * qui ecclesiam sibi cum cœmeterio constituere, & proprio gaudere valeant presbytero, sine contradictione aliqua permittantur habere. Caueant tamen, vt iniuriosi veteribus ecclesiis de iure parochiali nequaquam existant. Quod namque eis pro pietate conceditur, ad aliorum iniuriam nolimus redundare. Statuimus etiam, vt de hortis & nutrimentis animalium suorum decimas tribuere non cogantur.

XXIV.

Ita quorundam animos occupauit sæua cupiditas, vt cum gloriantur nomine Christiano, Saracenis arma, ferrum & ligamina galearum deferant, & pares eis, aut etiam superiores in malitia fiant, dum ad impugnandos Christianos, arma eis & necessaria subministrant. Sunt etiam, qui pro sua

ANNO CHRISTI 1179.
 cupiditate in galeis & piraticis Saracenorum nauibus regimen & curam gubernationis exercent. Tales igitur a communione ecclesiæ præcisos, & excommunicationi pro sua iniquitate subiectos, & rerum suarum per sæculi principes catholicos & consules ciuitatum priuatione mulctari, & captiuum seruos, si capti fuerint, fore censemus. Præcipimus etiam, vt per ecclesias maritimarum urbium crebra & solennis excommunicatio proferatur in eos. Excommunicationis quoque pœnæ subdantur, qui Romanos aut alios Christianos pro negotiatione, vel aliis causis honestis nauigio vectos, aut capere, aut rebus suis spoliare præsumunt. Illi etiam qui Christianos naufragia patientes, quibus secundum regulam fidei auxilio esse tenentur, *damnanda cupiditate rebus suis spoliare præsumunt, nisi ablata reddiderint, excommunicationi se nouerint subiacere.

X X V.

*f. crimin

Quia in omnibus fere locis *tantum vsurarum ita inoleuit, vt multi aliis negotiis prætermisissis, quasi licite vsuras exercent, & qualiter vtriusque testamenti pagina condemnentur, nequaquam attendant: ideo constituimus, vt vsurarii manifesti nec ad communionem admittantur altaris, nec Christianam, si in hoc peccato decesserint, accipiant sepulturam. Sed nec eorum oblationem quisquam accipiat. Qui autem acceperit, aut eos Christianæ tradiderit sepulturæ: & ea quæ acceperit, reddere compellatur, & donec ad arbitrium sui episcopi satisfaciatur, ab officii sui maneat executione suspensus.

Concil. Tom. 27.

M m m ij

XXVI.

Iudæi siue Saraceni nec sub alendorum * pue-
rorum obtentu, nec pro seruitio, nec alia qua-
libet causa Christiana mancipia in domibus suis
permittantur habere. Excommunicentur autem,
qui cum eis præsumpserint habitare. Testimonium
quoque Christianorum aduersus Iudæos in omni-
bus causis, cum illi aduersus Christianos testibus
suis vtantur, recipiendum esse censemus: & ana-
themate decernimus feriendos, quicumque Iu-
dæos Christianis voluerint in hac parte præferre,
cum eos subiacere Christianis oporteat, & ab eis
pro sola humanitate foueri. Si qui præterea Deo
inspirante ad fidem se conuerterint Christianam,
a possessionibus suis nullatenus excludantur, cum
melioris conditionis conuersos ad fidem esse oporteat,
quam antequam fidem acceperunt, habebantur.
Si autem secus factum fuerit, principibus vel
potestatibus eorundem locorum sub pœna ex-
communicationis iniungimus, vt portionem he-
reditatis & bonorum suorum ex integro eis faciant
exhiberi.

XXVII.

Sixtus Leo
epist. 4.

Sicut ait beatus Leo, licet ecclesiastica disciplina
facerdotali contenta iudicio, cruentas non * effi-
ciat vltiones, catholicorum tamen principum con-
stitutionibus adiuuatur, vt sæpe quærant homines
salutare remedium, dum corporale super se me-
tuunt euenire supplicium. Eapropter, quia in Ga-
sconia, Albegetio & partibus Tolosanis & aliis lo-
cis, ita hæreticorum, quos alii Catharos, alii Patri-

ANNO
CAROLI
1177.
* parro-
rum lap-
rum.

ANNO
CAROLI
1177.

fructu-
condu-
fructu-
ri

publice
con-
munitati
fructu-
condu-

ANNO
CHRISTI
1179.

nos, alii Publicanos, alii aliis nominibus vocant, in-
ualuit damnata peruersitas, vt iam non in occulto,
sicut aliqui, nequitiam suam exercent, sed suum
errorem publice manifestent, & ad suum consen-
sum simplices attrahant, & infirmos: eos, & de-
fensores eorum, & receptores anathemati decerni-
mus subiacere: & sub anathemate prohibemus, ne
quis eos in domibus, vel in terra sua tenere, vel fo-
uere, vel negotiationem cum eis exercere præsu-
mat. Si autem in hoc peccato decefferint, non sub
nostrorum priuilegiorum cuiuslibet indultorum ob-
tentu, nec sub aliacumque occasione, aut oblatio
fiat pro eis, aut inter Christianos recipiant sepultu-
ram. De * Brabantionibus & Aragonensibus, Naua-
riis, * Bascolis, Coterellis & Triauerdinis, qui tan-
tam in Christianos immanitatem exercent, vt nec
ecclesiis, nec monasteriis deferant, non viduis, &
pupillis, non senibus, & pueris, nec cuiuslibet parcant
ætati, aut sexui, sed more Paganorum omnia per-
dant, & vastent; similiter constituimus, vt qui eos
conduxerint, vel tenuerint, vel fouerint per regio-
nes, in quibus taliter debacchantur, in dominicis,
& aliis solennibus diebus * per ecclesias publice de-
nuntientur, & eadem omnino sententia, & pœna
cum prædictis hæreticis habeantur adstricti, nec ad
communione recipiantur ecclesiæ, nisi societate
illa pestifera, & hæresi abiuratis. Relaxatos autem
se nouerint a debito fidelitatis, & hominii, ac to-
tius obsequii, donec in tanta iniquitate permanse-
rint, quicumque illis aliquo * peccato tenentur an-
nexi. Ipsis autem, cunctisque fidelibus in remissio-

Mmm iij

*Braban-
conibus

*Baschis

* publice
excom-
municati
denun-
tiantur,

* peccato

nem * peccatorum iniungimus, vt tantis cladibus ^{ANNO} se viriliter opponant, & contra eos armis popu- ^{CAUSAE} lum Christianum tueantur. Confiscenturque eo- ^{1179.} rum bona, & liberum sit principibus, huiusmodi ^{• omni} homines subiicere seruituti. Qui autem in vera pœ- ^{peccan-} nitentia ibi decesserint, & peccatorum indulgentiam, & fructum mercedis æternæ se non dubitent percepturos. Nos etiam de misericordia Dei, & beatorum apostolorum Petri, & Pauli auctoritate confisi, fidelibus Christianis, qui contra eos arma susceperint, & ad episcoporum, seu aliorum prælatorum consilium, ad eos decertando expugnandos, biennium de pœnitentia iniuncta relaxamus: aut si longiorem ibi moram habuerint, episcoporum discretioni, quibus huius rei * causa fuerit iniuncta, committimus, vt ad eorum arbitrium, secundum modum laboris, maior eis indulgentia tribuatur. Illos autem, qui admonitioni episcoporum in huiusmodi parte parere contempserint, a perceptione corporis, & sanguinis Domini iubemus fieri alienos. Interim vero eos, qui ardore fidei ad eos expugnandum, laborem * iustum asumpserint, sicut eos, qui sepulcrum dominicum visitant, sub ecclesiæ defensione recipimus, & ab vniuersis inquietationibus, tam in rebus, quam in personis statuimus manere securos. Si vero quispiam vestrum præsumperit eos molestare, per episcopum loci excommunicationis sententia feriatur: & tamdiu sententia seruetur ab omnibus, donec & ablata reddantur, & de illatis damnis congrue iterum satisfaciat. Episcopi vero, siue

ANNO
CHRISTI
1179.

presbyteri, qui talibus fortiter non restiterint, officii sui priuatione mulctentur, donec misericordiam apostolicæ sedis obtineant.

IN

CONCILIVM LATERANENSE III.

OECEVMENICVM ET VNIVERSALE VNDECIMVM approbatum, trecentorum episcoporum, pro reformanda in fide & moribus ecclesia, contra hæreses Catharorum, (quos VValdenses & Albigenfes alii appellant) & schismaticos ab antipapis ordinatos celebratum anno Domini MCLXXIX. tempore Alexandri papæ III. & Friderici imperatoris I.

NOTÆ.

* Concilium.] Hanc Synodum Alexandri papæ auctoritate congregatam fuisse indicat Otto Frisingensis lib. 7. cap. vltimo his verbis: *Alexander vniuersalis totius ecclesie pater canonice confirmatus est, qui secundo confirmationis sue anno maximum Roma Concilium congregauit, in quo plures episcopos schismaticos, & plures diuersorum ordinum per ipsos ordinatos degradauit & damnauit.* Robertus continuator Sigeberti anno 1179. in appendice: *Alexander papa, inquit, misit Octauianum subdiaconum Romanae ecclesie ad Rothomagensem prouinciam, ut conuocaret archiepiscopum & suffraganeos eius & abbates illius prouincie. Et misit similiter alios subdiaconos ad orientem, & occidentem, & meridiem, & septentrionem, ut conuenirent ad Concilium generale, quod erat futurum proxima quadragesima in ciuitate Roma. Epistola congregandi Concilii ad omnes episcopos scripta extat supra, ex bibliotheca abbatis Florentini accepta.* Hæc de Concilio Romani pontificis auctoritate anno 1178. indicto. De celebratione actusque eiusdem Concilii paulo infra ait: *Anno 1180. Alexander papa tertius tenuit generale Concilium Roma media quadragesima, cuius decreta, quæ ab eo, & ab aliis coepiscopis eius ibi constituta sunt, apud nos habentur.* Acta Concilii prodierunt in lucem per Bartholomæum Laurens, Poin cognominatum, qui in præfatione (quam infra ante appendicem Lateranensis Concilii inuenies) profitetur se eadem ex quodam manuscripto volumine pergamenico descripsisse. Et sicut ille appendicem huius Concilii ab actis putauit non esse diuidendam, quamquam certo sibi persuaderet eamdem ad hanc Synodum non pertinere: siquidem nihil aliud sit quam quædam compilatio capitulorum, & decretorum pontificiorum, quæ a diuersis pontificibus, quorum alii Alexandrum antecesserunt, alii subsecuti sunt, edita & constituta fuerunt; ita ego eamdem appendicem & com-

Hæc Synodus ab Alexandro papa indicta est.

Acta Concilii vnde accepta?

Cur præfatio Bartholomæi cum indice appendicis actis synodalibus postposita.